АНОТАЦІЯ

Лабунська О. В. **Організаційно-економічний механізм функціонування бізнес-акселераторів.** – Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.

Дисертація на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 076 «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність» (07 «Управління та адміністрування»). – Одеський національний економічний університет Міністерства освіти і науки України, Одеса, 2026.

Дисертація присвячена теоретико-методичному обґрунтуванню та розробленню адаптивного організаційно-економічного механізму функціонування бізнес-акселератора як підприємницької структури. Актуальність дослідження зумовлена поширенням бізнес-акселераторів та акселераційних програм у світовій і українській практиці, зростанням їх ролі в інноваційних екосистемах та недостатньою дослідженістю внутрішньої організаційно-економічної логіки функціонування акселератора як самостійного суб'єкта підприємницької діяльності. Особливого значення набуває врахування програмно-циклічного характеру акселераційної діяльності, відмінностей економічної логіки моделей функціонування та можливості коригування їх параметрів за результатами попередніх програмних циклів.

У роботі досліджено теоретичні підходи до визначення сутності бізнес-акселератора та встановлено, що в науковій літературі він переважно розглядається в межах програмного, інфраструктурного та екосистемного підходів, які акцентують увагу передусім на його ролі у підтримці стартапів. Обґрунтовано трактування бізнес-акселератора як самостійної підприємницької структури, що функціонує в інноваційній екосистемі, реалізує власну бізнес-модель, приймає економічні рішення та відповідає за результати своєї діяльності. Такий підхід дозволяє досліджувати не лише зміст акселераційної підтримки, а й внутрішню економічну та управлінську логіку функціонування самого акселератора.

Розмежовано поняття «бізнес-акселератор» та «акселераційна програма». Бізнес-акселератор розглядається як організаційна структура, що здійснює підприємницьку діяльність та забезпечує реалізацію акселераційних програм, тоді як акселераційна програма є окремим, обмеженим у часі циклом його діяльності. Таке розмежування дозволяє відокремити результати окремої програми від результатів функціонування акселератора в цілому та враховувати послідовність програмних циклів у подальшому аналізі його діяльності.

Систематизовано класифікаційні характеристики бізнес-акселераторів та обґрунтовано економічний критерій їх класифікації – домінуючий спосіб формування доходів. За цим критерієм виокремлено пайову, грантову, платну, змішану та внутрішньо-інституційну моделі функціонування. Зазначені моделі розглядаються як економічно відмінні способи монетизації діяльності бізнес-акселератора, що створює основу для порівняння їх фінансових результатів, рівня залежності від ключових параметрів діяльності та обмежень застосування.

Узагальнено теоретико-методичні засади формування організаційно-економічних механізмів підприємницьких структур та визначено положення, релевантні специфіці бізнес-акселератора. Встановлено, що його організаційно-економічний механізм має поєднувати організаційні та економічні складові, ресурсне забезпечення, параметри акселераційних програм, способи формування доходів, результати діяльності та управлінські рішення. Програмно-циклічний характер акселераційної діяльності зумовлює необхідність урахування результатів завершених програм при формуванні параметрів наступних циклів.

Проаналізовано сучасний стан і тенденції розвитку бізнес-акселераторів у світовій та українській практиці. Встановлено зростання різноманітності форматів акселерації, поширення корпоративних, університетських і регіональних акселераторів, а також використання різних джерел фінансування акселераційних програм. Для української практики

характерною є значна роль грантового та інституційного фінансування та обмеженість сталих економічних механізмів функціонування, що актуалізує потребу в пошуку більш гнучких моделей організації діяльності та адаптації міжнародного досвіду до національних умов.

Здійснено фінансово-економічну діагностику пайової, грантової, платної, змішаної та внутрішньо-інституційної моделей функціонування бізнес-акселератора. Встановлено, що за відносно стабільної структури витрат фінансовий результат значною мірою визначається логікою формування доходів та параметрами акселераційної програми. Моделі суттєво відрізняються за рівнем чутливості до зміни ключових параметрів діяльності, а універсальної моделі, яка за однакових умов забезпечувала б стабільний фінансовий результат, не виявлено.

Виявлено специфічні структурні обмеження базових моделей. Для пайової моделі характерними є відкладеність і невизначеність доходів, для грантової – залежність від донорських циклів, для платної – чутливість до платоспроможного попиту, для внутрішньо-інституційної – залежність від ресурсів і стратегічних пріоритетів базової організації. Змішана модель забезпечує диверсифікацію джерел доходу, але потребує складнішої координації їх поєднання. Виявлені відмінності підтвердили обмеженість статичного підходу, за якого структура доходів та організаційно-економічна конфігурація залишаються незмінними протягом послідовних програмних циклів.

Поєднання порівняльного аналізу з оцінюванням чутливості фінансового результату дозволило визначити межі фінансової стійкості окремих моделей та обґрунтувати необхідність формування адаптивного організаційно-економічного механізму. Встановлено, що адаптивність має полягати не у постійній зміні базової структури акселератора, а у можливості обґрунтованого коригування окремих параметрів його діяльності між програмними циклами з урахуванням отриманих результатів.

Сформовано адаптивний організаційно-економічний механізм функціонування бізнес-акселератора як систему взаємопов’язаних структурних блоків і функціональних елементів. До його структури включено п’ять блоків: цілі та стейкхолдери, суб’єктно-об’єктний, організаційний, економічний та управлінсько-результативний. Визначено взаємозв’язки між ними та обґрунтовано програмно-циклічний характер функціонування механізму. Результати завершеної акселераційної програми формують зворотний зв’язок і використовуються як інформаційна основа для прийняття рішень щодо наступного програмного циклу.

Розроблено динамічну гібридну модель реалізації організаційно-економічного механізму бізнес-акселератора, яка передбачає поєднання кількох джерел доходу та зміну їх вагових коефіцієнтів між програмними циклами. Такий підхід дозволяє розглядати економічну модель акселератора не як незмінну конфігурацію, а як систему альтернативних станів, перехід між якими визначається результатами попереднього циклу та управлінськими рішеннями.

До динамічної гібридної моделі включено витрати активації як одноразові додаткові витрати, що виникають при переході між конфігураціями джерел доходу. Їх урахування дозволяє оцінювати не лише потенційний фінансовий результат нової конфігурації, а й економічну вартість самого переходу. Таким чином, зміна структури доходів розглядається як економічно обґрунтоване управлінське рішення, а не як автоматична реакція на результати окремої програми.

Здійснено сценарну апробацію динамічної гібридної моделі за альтернативних умов функціонування бізнес-акселератора. Отримані результати підтвердили практичну можливість застосування запропонованого підходу для оцінювання наслідків зміни структури доходів між послідовними програмними циклами. Встановлено, що різні умови функціонування формують різні траєкторії адаптації, тому універсальної конфігурації, однаково доцільної для всіх бізнес-акселераторів, не існує. Витрати активації

при цьому виконують функцію економічного обмеження необґрунтованих переходів між конфігураціями.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в удосконаленні трактування бізнес-акселератора як самостійної підприємницької структури на основі розмежування бізнес-акселератора й акселераційної програми та врахування його економічної й управлінської самостійності; удосконаленні організаційно-економічного механізму функціонування бізнес-акселератора шляхом формування його адаптивної структури, що враховує програмно-циклічний характер діяльності, результати попередніх акселераційних програм та можливість зміни конфігурації джерел доходу між циклами; удосконаленні методичного підходу до моделювання функціонування бізнес-акселератора шляхом побудови динамічної гібридної моделі з урахуванням зміни вагових коефіцієнтів джерел доходу та витрат активації. Дістали подальшого розвитку класифікаційний підхід до моделей функціонування бізнес-акселератора за домінуючим способом формування доходів та методичний підхід до їх фінансово-економічної діагностики на основі поєднання порівняльного аналізу й оцінювання чутливості фінансового результату.

Практичне значення одержаних результатів полягає у можливості використання розробленого адаптивного організаційно-економічного механізму, методичних підходів до фінансово-економічного оцінювання та динамічної гібридної моделі у діяльності бізнес-акселераторів та інших організацій інноваційної інфраструктури. Запропоновані положення можуть застосовуватися для планування витрат і фінансових результатів акселераційних програм, вибору та коригування моделей функціонування, узгодження інтересів стейкхолдерів і прийняття управлінських рішень у межах послідовних програмних циклів.

Результати дисертаційної роботи впроваджено у діяльність ТОВ «Джі Агрегатор Партнерс», ТОВ «Науковий парк Державного університету “Житомирська політехніка”» та HYS Enterprise B.V. У діяльності зазначених

організацій використано положення щодо фінансово-економічного оцінювання акселераційних програм, взаємодії зі стейкхолдерами, організації програмних циклів та застосування гібридної моделі доходів. Практичне використання результатів сприяло удосконаленню бюджетування акселераційних програм, організації роботи з інноваційними проєктами та планування програмної діяльності.

Результати дослідження також впроваджено у навчальний процес Одеського національного економічного університету під час викладання дисциплін «Тренінг “Організація стартапу”», «Економіка підприємства», «Інноваційні процеси у підприємництві», «Економіка та організація інноваційно-інвестиційного розвитку підприємства». У навчальному процесі використовуються положення щодо сутності бізнес-акселератора, моделей його функціонування, оцінювання доходів, витрат і фінансових результатів акселераційної діяльності та особливостей прийняття управлінських рішень у межах програмних циклів.

Результати дослідження пов’язані з виконанням науково-дослідних тем кафедри економіки підприємства та організації підприємницької діяльності Одеського національного економічного університету.

Основні положення, висновки та результати дисертаційного дослідження пройшли апробацію на міжнародних і всеукраїнських науково-практичних конференціях. За результатами дослідження опубліковано 14,5 наукових праць, зокрема 5,5 статей у наукових фахових виданнях України та 9 публікацій у матеріалах міжнародних і всеукраїнських науково-практичних конференцій, форумів та інших наукових заходів.

Ключові слова: бізнес-акселератор, акселераційна програма, підприємницька структура, організаційно-економічний механізм, модель функціонування, інноваційний розвиток, інноваційна екосистема, комерціалізація інновацій, адаптивне управління.

ABSTRACT

Labunska O. **The Organizational and Economic Mechanism of Business Accelerators. –** Qualifying scientific work on manuscript rights.

Dissertation submitted for the degree of Doctor of Philosophy in specialty 076 “Entrepreneurship, Trade and Exchange Activity” within the field of knowledge 07 “Management and Administration”. – Odesa National Economic University of the Ministry of Education and Science of Ukraine, Odesa, 2026.

The dissertation research is devoted to the theoretical and methodological substantiation and development of an adaptive organizational and economic mechanism for the functioning of a business accelerator as an entrepreneurial structure. The relevance of the research is determined by the spread of business accelerators and acceleration programs in global and Ukrainian practice, the growing role they play in innovation ecosystems, and the insufficient study of the internal organizational and economic logic of the functioning of an accelerator as an independent entrepreneurial entity. Particular importance is attached to taking into account the program-cycle nature of acceleration activities, differences in the economic logic of functioning models, and the possibility of adjusting their parameters based on the results of previous program cycles.

The study examines theoretical approaches to defining the essence of a business accelerator and establishes that, in the scientific literature, it is predominantly considered within program-based, infrastructural, and ecosystem approaches, which focus primarily on its role in supporting startups. The interpretation of a business accelerator as an independent entrepreneurial structure that operates within an innovation ecosystem, implements its own business model, makes economic decisions, and is responsible for the results of its activities has been substantiated. This approach makes it possible to examine not only the content of acceleration support but also the internal economic and managerial logic of the functioning of the accelerator itself.

The concepts of a “business accelerator” and an “acceleration program” have been differentiated. A business accelerator is regarded as an organizational structure that carries out entrepreneurial activities and ensures the implementation of acceleration programs, whereas an acceleration program is a separate, time-limited cycle of its activities. Such differentiation makes it possible to distinguish the results of an individual program from the results of the functioning of the accelerator as a whole and to take into account the sequence of program cycles in the further analysis of its activities.

The classification characteristics of business accelerators have been systematized, and an economic criterion for their classification – the dominant method of revenue generation – has been substantiated. According to this criterion, equity-based, grant-funded, fee-based, mixed, and internal-institutional functioning models have been distinguished. These models are considered as economically distinct methods of monetizing the activities of a business accelerator, which creates a basis for comparing their financial results, the level of dependence on key operating parameters, and limitations of their application.

The theoretical and methodological foundations for the formation of organizational and economic mechanisms of entrepreneurial structures have been generalized, and provisions relevant to the specific features of a business accelerator have been identified. It has been established that its organizational and economic mechanism should combine organizational and economic components, resource provision, parameters of acceleration programs, methods of revenue generation, performance results, and managerial decisions. The program-cycle nature of acceleration activities determines the need to take into account the results of completed programs when forming the parameters of subsequent cycles.

The current state and development trends of business accelerators in global and Ukrainian practice have been analyzed. An increase in the diversity of acceleration formats, the spread of corporate, university, and regional accelerators, as well as the use of different sources of funding for acceleration programs, has been identified. Ukrainian practice is characterized by a significant role of grant

and institutional funding and by limited sustainable economic mechanisms of functioning, which highlights the need to search for more flexible models of organizing activities and to adapt international experience to national conditions.

A financial and economic diagnosis of the equity-based, grant-funded, fee-based, mixed, and internal-institutional models of business accelerator functioning has been carried out. It has been established that, with a relatively stable cost structure, the financial result is largely determined by the logic of revenue generation and the parameters of the acceleration program. The models differ significantly in their sensitivity to changes in key operating parameters, and no universal model capable of ensuring a stable financial result under identical conditions has been identified.

Specific structural limitations of the basic models have been identified. The equity-based model is characterized by deferred and uncertain revenues; the grant-funded model – by dependence on donor cycles; the fee-based model – by sensitivity to solvent demand; and the internal-institutional model – by dependence on the resources and strategic priorities of the parent organization. The mixed model provides diversification of revenue sources but requires more complex coordination of their combination. The identified differences confirmed the limitations of the static approach, under which the revenue structure and organizational and economic configuration remain unchanged throughout successive program cycles.

Combining comparative analysis with an assessment of the sensitivity of the financial result made it possible to determine the limits of financial sustainability of individual models and to substantiate the need to form an adaptive organizational and economic mechanism. It has been established that adaptability should consist not in the constant modification of the basic structure of the accelerator but in the possibility of substantiated adjustment of individual parameters of its activities between program cycles, taking into account the results obtained.

An adaptive organizational and economic mechanism for the functioning of a business accelerator has been formed as a system of interrelated structural blocks and functional elements. Its structure includes five blocks: goals and stakeholders, subject–object, organizational, economic, and managerial–performance blocks. The interrelations between them have been determined, and the program-cycle nature of the functioning of the mechanism has been substantiated. The results of a completed acceleration program generate feedback and are used as an informational basis for making decisions regarding the subsequent program cycle.

A dynamic hybrid model for implementing the organizational and economic mechanism of a business accelerator has been developed, which provides for the combination of several revenue sources and changes in their weighting coefficients between program cycles. This approach makes it possible to consider the economic model of an accelerator not as an unchanging configuration but as a system of alternative states, transitions between which are determined by the results of the previous cycle and managerial decisions.

Activation costs have been incorporated into the dynamic hybrid model as one-time additional costs arising from transitions between configurations of revenue sources. Taking them into account makes it possible to assess not only the potential financial result of a new configuration but also the economic cost of the transition itself. Thus, a change in the revenue structure is regarded as an economically substantiated managerial decision rather than as an automatic response to the results of an individual program.

A scenario-based testing of the dynamic hybrid model has been carried out under alternative conditions of business accelerator functioning. The results obtained confirmed the practical possibility of applying the proposed approach to assess the consequences of changes in the revenue structure between successive program cycles. It has been established that different operating conditions generate different adaptation trajectories; therefore, there is no universal configuration that would be equally appropriate for all business accelerators. In this context,

activation costs serve as an economic constraint on unjustified transitions between configurations.

The scientific novelty of the obtained results lies in improving the interpretation of a business accelerator as an independent entrepreneurial structure based on the differentiation between a business accelerator and an acceleration program and taking into account its economic and managerial autonomy; improving the organizational and economic mechanism of business accelerator functioning through the formation of its adaptive structure, which takes into account the program-cycle nature of activities, the results of previous acceleration programs, and the possibility of changing the configuration of revenue sources between cycles; and improving the methodological approach to modeling the functioning of a business accelerator through the development of a dynamic hybrid model that takes into account changes in the weighting coefficients of revenue sources and activation costs. The classification approach to business accelerator functioning models according to the dominant method of revenue generation and the methodological approach to their financial and economic diagnosis based on a combination of comparative analysis and assessment of the sensitivity of the financial result have been further developed.

The practical significance of the obtained results lies in the possibility of using the developed adaptive organizational and economic mechanism, methodological approaches to financial and economic assessment, and the dynamic hybrid model in the activities of business accelerators and other innovation infrastructure organizations. The proposed provisions may be applied to planning the costs and financial results of acceleration programs, selecting and adjusting functioning models, coordinating stakeholder interests, and making managerial decisions within successive program cycles.

The results of the dissertation research have been implemented in the activities of LLC «G Aggregator Partners», LLC «Science Park of Zhytomyr Polytechnic State University», and HYS Enterprise B.V. The above organizations have applied provisions concerning the financial and economic assessment of

acceleration programs, stakeholder interaction, organization of program cycles, and application of a hybrid revenue model. The practical use of the results contributed to improving the budgeting of acceleration programs, organizing work with innovation projects, and planning program activities.

The research results have also been implemented in the educational process of Odesa National Economic University in teaching the courses «Startup Organization Training», «Enterprise Economics», «Innovation Processes in Entrepreneurship», and «Economics and Organization of Innovation and Investment Development of an Enterprise». The educational process uses provisions concerning the essence of a business accelerator, its functioning models, assessment of revenues, costs and financial results of acceleration activities, and the specific features of managerial decision-making within program cycles.

The research results are related to the implementation of research topics of the Department of Enterprise Economics and Business Organization of Odesa National Economic University.

The main provisions, conclusions, and results of the dissertation research have been presented and discussed at international and national scientific and practical conferences. Based on the research results, 14,5 scientific works have been published, including 5,5 articles in Ukrainian professional scientific journals and 9 publications in the proceedings of international and national scientific and practical conferences, forums, and other scientific events.

Keywords: business accelerator, acceleration program, entrepreneurial structure, organizational and economic mechanism, functioning model, innovation development, innovation ecosystem, commercialization of innovations, adaptive management.